

Een tegenstelling was dat die niet alleen betrekking had op het buitenlandse maar ook op het binnenlandse beleid. Tot de groeperingen namelijk die de strijd tot het uiterste wensten, behoorden er ook die voorstanders waren van een sociale revolutie: de macht van de inheemse vorsten en volkshoofden en vooral ook die van de buitenlandse ondernemingen die de bodemschatten van de archipel geëxploiteerd of er produkten voor de wereldmarkt geteeld hadden, moest gebroken worden. Zulk een sociale revolutie werd evenwel door de groeperingen die de weg der geleidelijkheid prefereerden, afgewezen, en dit om drie redenen. De eerste was dat zij een ontzaglijke verdeeldheid zou wekken, terwijl eendracht nodig was; de tweede dat zulk een revolutie de sympathie van het buitenland, met uitzondering van die van de Sowjet-Unie (maar zij kon de Republiek geen feitelijke hulp van betekenis geven), verloren zou doen gaan; de derde was het besef dat een onafhankelijk Indonesië voor zijn verdere opbouw de steun van het buitenlandse kapitaal niet zou kunnen ontberen.

Is daarmee ons overzicht van de tegenstellingen die zich binnen de Republiek aftekenden en die haar bij tijd en wijle dreigden te verscheuren, compleet? Geenszins. Er bestonden ook nog godsdienstige en territoriale. Godsdienstige in zoverre dat er groeperingen waren, sterk vooral op West-Java en in Atjeh, die wensten dat de Islam de grondslag zou worden van het gehele openbare leven; territoriale in zoverre dat in de Buitengewesten bij velen die voorstander waren van de onafhankelijkheid, vrees bestond voor een overheersing door de Javanen.

Het zou voor een regering, welke ook, een ontzaglijk probleem hebben gevormd om al deze tegenstellingen enigermate te beheersen – voor die van de Republiek werd een extra-moeilijkheid gevormd door het feit dat zij op Java onvoldoende greep had op de strijdkrachten en dat zij vrijwel geen controle kon uitoefenen op de Buitengewesten.

Op beide factoren willen wij iets dieper ingaan.

Dat het de Republiek op Java (zie kaart II op de pag.'s 728-729) moeilijk viel de strijdkrachten onder haar gezag te brengen, hing samen met het feit dat op het meer dan duizend kilometer lange eiland de eerste acties tot vestiging van die Republiek een lokaal, hoogstens regionaal karakter hadden gedragen. Er trad verbrokkeling op, geografisch en organisatorisch. De door de Japanners ontbonden bataljons van de *Peta* (het door hen gevormde hulpleger), alle bestaande uit geoefende en aan enige discipline gewende militairen, werden per residentie opnieuw gemobiliseerd maar daarnaast ontstonden losse strijdgroepen, waartoe ouderen toetraden die als *heiho* (hulpsoldaat) de wapens hadden leren hanteren,